

Bu sayı

Devrimci Marksizm dergisi, Marksizmin kavram ve önermelerini teorik bir titizlikle ele almanın ve bunlar arasında son bir buçuk yüzyıl boyunca pratiğin sınavından geçmiş olanlarını burjuva ideolojisinin saldırılarına karşı savunmanın önemine inanan bir geleneğin takipçisidir. Sosyalist harekette kendini Marksizmin alanı içinde tanımlamak isteyen bütün akımları bu konuda ciddiyete davet eden, ciddiyetsizlik ve burjuva ideolojisine teslimiyet gördüğünde de bunu en açık sözlü biçimde eleştiren bir tutum içinde olmuştur. Bu tavrımızı Venezüella'nın eski devlet başkanı Hugo Chávez'in ölümünden sonra solda görülen şaşkınlık verici atmosfer karşısında da sürdürmek kararlılığındayız. Chávez'in işçi sınıfı ve sosyalizm açısından veya daha dar anlamda emperyalizme karşı mücadele açısından olumlu ve olumsuz, yeterli ya da yetersiz yanlarını tartışarak farklı bilançolar çıkarılmasını anlayabiliyoruz. Bizim toplam değerlendirmemiz, Chávez'in halkla bütünleşmekteki başarısına ve cesaretine rağmen tarihte işçi sınıfının kurtuluşu açısından toplam bilançosunun olumsuz olduğu yönünde olabilir; bir dizi başka siyasi hareket bilançonun olumlu olduğu kanaatini savunabilir. Solda bu tür tartışmalar, bazen sert bir üslupla da olsa yapılacaktır, yapılması hayırlıdır da.

Yapılmaması gereken halka yalan söylemektir. Marksizmin kavramlarını eğip bükerek tanınmaz hale getirmektir. *Devrimci Marksizm*, Chávez'in ve onun Bolivarcı hareketinin Venezüella'da da, Latin Amerika çapında da ka-

pitalizmin saflarından ayrılmadığını, bir “21. yüzyıl sosyalizmi”nden, hele hele bir devrimden söz etmenin, bu kavramların bütünüyle çarpıtılması anlamına geldiğini ısrarla ifade edecektir. Bu tür kavramsal çarpıtmalar “iyi niyetle”, “masumane” yapıldığı zaman, hatırlatılacak şey “cehenneme giden yolun iyi niyet taşlarıyla döşeli” olduğudur. Ama operasyonun çok da “masum” olmadığını ortaya koyan belirtiler şimdiden ortaya çıkmaya başlamıştır ve tartışma derinleştikçe muhtemelen daha fazla çıkacaktır. “...bir ‘proletarya diktatörlüğü’ biçimindeki köklü bir kırılmanın sonucu olmayan” (Önder İşleyen, *BirGün*) bir sosyalizme geçiş döneminden söz edilmeye başlandığı ya da Chávez’in “proleter devrimler çağında yaşamadığımızı kabullenmemiz lazım” doğrultusundaki sözlerinin onaylanarak aktarıldığı (Tarık Ali, *BirGün*) andan itibaren, 21. yüzyılın başında bir yeni revizyonizm ile karşı karşıyayız demektir. 20. yüzyılın başındaki Bernstein revizyonizmi Marksist teoriyi baştan aşağıya gözden geçirerek (“revizyon” sözcüğünün Batı dillerindeki anlamının “gözden geçirmek” olduğunu hatırlayalım) devrime gerek kalmadığını, kapitalizmin sosyalizme doğru barışçıl biçimler altında büyüyeceğini ileri sürüyordu. Türkiye solunda Chávez’e “sosyalizm” ve “devrim” misyonları atfedenler için “çok moralsizler, tutunacak dal arıyorlar” denecek zaman geçmeye başlamıştır. Bunların en azından bir bölümü adım adım Bernstein tipi bir geçiş hayal etmeye başladıklarını itiraf ediyorlar. Üstelik bu yeni revizyonizm Bernstein’inkinden daha sinsî ve tehlikelidir. Bernstein, açıkça devrimin miadının dolduğunu ilan ediyordu. Bu yeni dalga, aynen Bernstein gibi devrimden yüz çeviriyor, ama ondan farklı olarak devrim kavramını Marksizm’den alıyor. “Devrim devrim” diyerek devrimin çanına ot tıkamaya çalışıyor. *Devrimci Marksizm* dergisi, bu görüşlerle kıyasıya tartışmanın son derecede önemli olduğu kanaatini taşıyor.

Bu sayımızın sonunda yer alan “Arşiv” bölümümüzü bu yüzden çok önemsiyoruz. Bu bölümde yer alan yazılardan ilki, Sungur Savran’ın Chávez’in ölümünün hemen ardından kaleme aldığı ve internette yayınlanmış olan “Chávez’in mirası” başlıklı yazısı, tam da Venezüella liderinin ölümünün solda yol açacağı tepkileri öngörerek yukarıda anlatılana paralel bir tartışmaya giriyor. Savran yazısında bu konudaki hataların “masum” olduğuna inanmak istiyor. Oysa son yazılanlardan sonra bunu ummak kolay değildir.

“Arşiv”in öteki yazısı, *Devrimci Marksizm*’in hiçbir konuda yapmadığı gibi, burada da eldeki somut meseleyi incelemeyi soyut ve önsel bir iddia üzerinden yürümediğini kanıtlıyor. Bu yazı, dergimizin 2006 Mayıs ayında yayınlanmış olan ilk sayısında yer almıştır. Selim Karlı bu yazıda bütün yön-

leriyle Chávez olgusunu deşiyor. 2006'dan beri birçok yeni olay yaşandı, ama Karlı'nın yargılarının değiştirilmesini gerektirecek türden bir yenilik yok.

Bu sayıda Chávez meselesi dışında çok çeşitli konularda yazılarımız var. Mehmet İnanç Turan ve Sait Almış, "TKP'nin Burjuvaziyle İşbirliği Politikası Üzerine" başlıklı yazılarında Türkiye solunu bugün de zehirlemeye devam eden burjuvazi ile işbirliği yapma politikasının tarihsel kökenlerine ışık tutuyorlar. Yazı, kuruluşunun üzerinden yalnızca bir yıl geçtikten sonra Kemalist hareketin şiddetli saldırısına uğrayan Türkiye Komünist Partisi'nin buna rağmen Kemalistleri desteklemeyi sürdürmesinin Komintern'in Lenin-Trotsky döneminde ulusal sorun konusunda benimsediği politikanın açık bir ihlali olduğunu saptayarak başlıyor. Ardından, 1921'den itibaren işçi sınıfını ve Kürt ulusunu ezmeye yönelik Türkiye burjuvazisinin temsilcisi olan Kemalistleri destekleme politikasının ayrıntılı bir tarihsel bilançosunu çıkarıyor. Lenin'in ölümünün ertesinde Sovyetler Birliği'nin ulusal çıkarlarını korumak için kullanılan bir araca indirgenen Komintern'in bu sınıf işbirlikçi politikaların baş sorumlusu olduğunu ortaya koyuyor. Turan ve Almış'ın yazısı, Komintern'in 1943'te kapatılmasından sonra derinleştirilerek sürdürülen bu sınıf işbirlikçi politikanın, diğer pek çok ülkede olduğu gibi, Türkiye'de de işçi sınıfının devrimci önderlikten yoksun kalmasının ve burjuvazinin farklı fraksiyonlarının peşine takılmasının ardındaki önemli politik nedenlerden birisi olduğu tespitini yaparak sonuçlanıyor.

Burak Gürel, dergimizin 6-7. çift sayısında yayımlanan yazısında Türkiye kırlarındaki sınıf mücadelelerinin 19. yüzyıldan 12 Eylül 1980'e değin gelişimini incelemiştir. O yazının bıraktığı yerden devam eden yeni yazısında son otuz yılda yaşanan dönüşümleri ele alıyor. Türkiye tarımının neoliberal dönüşümüne ilişkin literatürde yaygın olan, dönüşümü yalnızca tarım politikaları ve yasaları temelinde açıklama eğilimini eleştiren Gürel, önce üretim biçiminde ve üretim ilişkilerinde yaşanan temel değişikliklere odaklanıyor. 1980'lerde başlayan, son on yılda giderek yoğunlaşan tarıma ilişkin yasama faaliyetlerinin hem altyapıdaki dönüşümü politika ve hukuk alanlarına yansıttığını hem de bu dönüşümü hızlandırdığını ortaya koyuyor. Tarımda neoliberalizmin 1980'lerden günümüze uzanan inişli çıkışlı seyrini incelerken neoliberal dönüşümün 1990'larda siyasi istikrarsızlık nedeniyle fazla ilerleyemediğini, kitleler üzerinde ciddi bir hegemonya kurmayı başaran AKP döneminde ise büyük bir atılım yaptığını saptıyor. Gürel, tarımdaki neoliberal dönüşümün seyrini etkileyen çiftçi eylemlerini yazısında ayrı bir

bölümde, ayrıntılı olarak ele alıyor. Bunun ardından, AKP'nin kırlardaki hegemonyasının maddi temellerini ortaya koyuyor. Günümüz Türkiye'sinde tarımdaki sınıfları haritalarken küçük çiftçilerin kente göç ederek sayısal bakımdan azaldığını, kırlarda yaşamaya devam edenlerin önemli bölümünün ise yarı-proleter nitelikte olduğunu gösteriyor. 1990'larda uygulanan zorunlu göç politikası sonucunda mülksüzleştirilen Kürt köylülüğünün tarım-dışı sektörlerde olduğu gibi, tarım proletaryası içinde de muazzam bir ağırlık kazandığını saptıyor. Gürel, yazısını devrimci Marksistlerin tarım sektörüne ve kırlardaki sınıflara ilişkin somut politik görevlerine işaret ederek sonlandırıyor.

Dergimizin, ısrar ve sebatla izlediği konulardan biri de 2011 başından beri inişli çıkışlı bir seyir göstermekte olan Arap devrimi. Sungur Savran bu konuda ilk kez 2011 ortalarında çıkan 13-14 numaralı çift sayımızda Arap dünyasında bir ufuk turu temelinde bütünsel bir değerlendirme yapmıştı. Yazarımız, bu sefer farklı bir yaklaşımla tek bir ülkenin, Mısır'ın üzerinde odaklanıyor. Bunun temelinde, Mısır devriminin geçtiğimiz Kasım ayından itibaren yeniden alevlenmesi ve kitlelerin bu sefer baskıya dayanarak yöneten bir diktatörü değil, daha sadece bir yıldır başta olan seçilmiş bir cumhurbaşkanını devirmek için hummalı bir çabaya girmesi yatıyor. Yazar, ayrıca Mısır'ın Arap dünyasında ne kadar belirleyici bir ülke olduğuna da işaret ederek bu ülkenin yakından incelenmesinin hayati önemini vurguluyor. Savran'ın maddi veriler temelinde altını çizdiği bir nokta, Mısır devriminde işçi sınıfının oynamış olduğu büyük rol. Buradan Mısır devriminin bir sürekliliğe sahip olduğunu ortaya çıkarıyor. Ama yine somut veriler ışığında var olan siyasi partilerin, işçi sınıfının ihtiyacı olan önderliği sağlayamadığını da ortaya koyuyor. Savran, yazısının son bölümünde Mısır devrimine yıllardır "Amerikan dizaynı" teorisiyle yaklaşanların bir bölümünün artık uyanmış olduğunu, TKP gibi yanlışlarında ısrar edenlerin ise aslında kendi karşı devrimci Stalinist karakterlerini bu somut olayda bir kez daha ortaya koyduklarını ileri sürüyor.

Bu sayımızda dört kitap eleştirisi var. Bunlardan ilkinde Osman Tiftikçi İslam ve Osmanlı Tarihi üzerine yaptığı popüler çalışmalarla son yıllarda adından sıkça söz ettiren Erdoğan Aydın'ın *Osmanlı'nın Son Savaşı* başlıklı kitabını değerlendiriyor. Tiftikçi yazarın Osmanlı'nın Birinci Dünya Savaşı'na girişini sınıflardan ve sınıf mücadelesinden kopuk bir yaklaşımla idealist tarih görüşüne dayandığını ileri sürüyor. Tiftikçi'ye göre Osmanlı'nın savaşa girmesinin nedeni, Aydın'ın ileri sürdüğü gibi İttihat-

çıların ve Enver'in başına buyruk davranan kişiler olmaları değil, Osmanlı egemen sınıflarının ve Müslüman burjuvazinin birikmiş sorunlarıydı. Gelgelelim Erdoğan Aydın olaya sadece siyasi üst yapıdan ve kişilerden, dıştan ve yukarıdan baktığı için, altta yatan dinamikleri, içteki sınıf mücadelesini, egemen sınıfların siyasetle ilişkisini hiç dikkate almadığı için bunları görmemiştir.

İkinci kitap eleştirisi sol çevrelerde yaygın bir üne sahip *Socialist Register* dergisinin dünya iktisadi krizini analiz eden, Türkçe'ye de çevrilmiş bir derlemesi üzerine. Arif Haliloğlu, 15 ayrı makaleden oluşmasına rağmen krize olan yaklaşımı ve çıkarılan sonuçlar itibarıyla belli bir bütünlüğe sahip olan derleme kitabın krizin doğasını ve politik sonuçlarını anlayamadığını ileri sürüyor. Haliloğlu'na göre çeşitli makalelerden oluşan derlemeye damgasını vuran iki ana kavram neoliberalizm ve finansallaşmadır. Haliloğlu, kitaptaki çoğu yazarın krizi kapitalizmin üretim alanına içkin yapısal çelişkilerinin bir ürünü olarak değil, neoliberalizmin ve finansallaşmanın krizi olarak kavradığını ortaya koyuyor. Sınıf mücadelesini göz ardı eden ve neoliberalizme alternatif iktisat politikalarına odaklanan bu bakış açısı, Haliloğlu'na göre, kitaptaki çoğu yazarın krizden çıkış stratejileri ve taleplerine de yansıyor, reformist ve Keynesci görüşlerin hegemonyası altında "soyut bir sosyalizm" anlayışının ötesine geçemiyor.

Sait Almış, bir diğer kitap eleştirisinde, dergimizde yazıları düzenli olarak yayınlanan Mehmet İnanç Turan'ın Ütopik Sosyalizmi Aşmış Marksizm adlı kitabını tanıtıyor. Almış'a göre yazar Marx ve Engels'in komünizm teorilerinin ütopik sosyalizmin eleştirisi üzerine kurulduğu görüşündedir. Yazara göre ütopik sosyalizm, düşünürlerin özel tercihlerine dayanırken, ütopik olmayan komünizm tarih-öncesinin son toplum biçimi olan kapitalizmin yarattığı nesnel temele ve eğilimlere dayanır. Almış, M. İnanç Turan'ın kitabında komünizm (sosyalizm) teorisinin oluşum sürecini, Marx ve Engels'in ilgili eserlerinden alıntılarla geniş bir şekilde anlattığını, bu bakımdan kitabın Marksizm hakkında bilgi edinmek isteyenler için de önemli bir başvuru niteliğinde olacağını belirtiyor.

Nihayet bu sayımızdaki dördüncü ve son kitap eleştirisinde bu sefer Mehmet İnanç Turan, Hans Heinz Holz'un Yordam yayınlarından çıkan *Sosyalizmin Yenilgisi ve Geleceği* kitabını değerlendiriyor. Turan'a göre Sovyetler Birliği ve Doğu Avrupa'daki rejimlerin niçin yıkıldığını araştırdığı iddiasında olan Holz, Stalin'in veya ondan sonra gelen Hruşçov'un, Brejnev'in,

Devrimci Marksizm

Gorbaçov'un sosyalizm anlayışlarının ideolojik esaretinden kurtulamamıştır. Turan söz konusu kitabın "sosyalizm" olarak isimlendirdiği ülkelerin niçin yıkıldığına yanıt vermeyen bir kitap olduğunu, yazarın her bir argümanını teker teker çürüterek ortaya koyuyor.

Yakında yeniden buluşmak dileğiyle...